

Stenkisten ved Følle Mølle

Området ved den gamle Følle vandmølle er usædvanlig idyllisk og vidner om aktiviteterne i og omkring Kaløs gamle vandmølle, der lå her og malede kornet både fra Kalø og gårdene i nabolaget i mange hundrede år. Tilbage af den gamle mølle er kun et enkelt udhus, mens det tilhørende stuehus er fra 1950'erne, opført efter at den gamle mølle og dens stuehus brændte i 1951. Avlsbygningerne til den gamle møllegård har ligget øst for det bevarede udhus. De blev revet ned i 1900-tallet, først sydlængen langs vejen, senere resten. En mur langs vejen er i dag en bevaret rest af sydlængen.

Men området ved møllen vidner også om en anden væsentlig del af vores historie, nemlig den gamle landevej mellem Aarhus og Grenaa. Den gik nemlig forbi møllen, og Strandvejen er på denne strækning identisk med den gamle landevej, der lidt øst for møllen fortsatte syd om det nuværende Rønde ad den nuværende Hestehavevej, og hvor den stødte ind i Molsvej lå den gamle Rønde Kro, der lige som møllen var ejet af Kalø. Efter kroen fortsatte landevejen vest om Kalø over Rostved og Maarupvad langs sydsiden af Kolindsund til Grenaa.

Knubbro Bæk var vandmøllens livsnerve – den leverede det nødvendige vand til at drive møllehjulet. Men bækken var naturligvis samtidig et problem for den forbipasserende Aarhus-Grenaa landevej. Problemet blev løst ved at bygge en flot stenbro over bækken, en såkaldt stenkiste. Denne stenkiste er bevaret i dag og passeres dagligt af de hundreder af trafikanter, der hver dag benytter Strandvejen på dette sted – men det er nok de færreste, der ved det, og man skal kende stenkistens eksistens for at få øje på den. Den ligger godt gemt under asfalten.

Hvor gammel er stenkisten? Det har vi ingen viden om, men et godt gæt vil være, at den er opført i første halvdel af 1800-tallet. Det bygger jeg på, at vejen ved møllen blev udpeget til hovedvej mellem Aarhus og Grenaa sidst i 1700-tallet, og man begyndte at tale om at flytte den op til dens nuværende beliggenhed (nu Hovedgaden gennem Rønde) i 1840'erne. Stenkisten må være opført efter at vejen var blevet udpeget til hovedvej, og man derfor tog fat på en udbedring af den, men før man begyndte at tale om en ny hovedvej på mere tørt område længere oppe i landet – et projekt, der på dette sted blev gennemført i 1855.

I en rapport fra 1795 om vejens tilstand, som led i arbejdet med at forbedre vejen, berettes det om vejen fra Kalø ned mod møllen, at det sidste vejstykke på ca. 650 meter ned til ”Leede Stolpene ved Konge-Mølle-bæk, hvor bør anlægges **en stor Sten Kiste eller Broe**” er ”stenet, lerret og tildeeles god, ond”. Må vel tolkes, at vejen er stenet og leret og nogle steder god, andre steder ”ond”?

Mon ikke det er Knubbro Bæk, der her benævnes Konge-Mølle-bæk – naturligt nok, Kalø var jo indtil 1690 ejet af kongen, så Følle Mølle har været ”Konge Mølle”. Hvis det er rigtigt, så har vi altså her en direkte angivelse af, at man i 1795 anbefaler opførelse af en stenkiste eller en bro over bækken (jf ”hvor bør anlægges en stor Sten Kiste eller Broe”). Det er så formentlig resulteret i opførelse af stenkisten nogle år senere. En opførelse i første halvdel af 1800-tallet passer også pænt med andre tilsvarende stenkister, hvor opførelsestidspunktet er kendt.

Foreningen BLIS (”By- og Landskabskultur i Syddjurs”) er i øjeblikket i gang med et arbejde for at identificere, registrere og dokumentere alle gamle stenkister i Syddjurs Kommune. Man kan læse om arbejdet, og deltage i det, på BLIS's hjemmeside www.blis.dk. Hvilket hermed er anbefalet. Her kan også læses mere om stenkister generelt.

Her følger nogle billeder af stenkisten ved Følle Mølle:

1. Stenkisten set fra sydsiden. Den kan ikke ses fra nordsiden, da vejen her er udvidet, så stenkisten først begynder et stykke inde under vejen.

2. For nogle år siden anlagde Naturstyrelsen og Rønne Kommune en gangsti over Knubbro Bæk, og denne sti førtes over en bro parallel med stenkisten, der altså går under vejen til venstre i billedet. Træstubben markerer, at der indtil for et par år siden stod en kæmpe poppel lige ved stenkisten. Billedet er taget fra vest (møllesiden) mod øst.

3. Billedet til venstre viser stenkisten set fra øst mod vest. Billedet til højre er taget fra den modsatte side og viser en aflang sten med hul i toppen. Det er beviset på, at der langs vejen over stenkisten har været et rækværk med aflange sten og et jerngelænder boret ned i stenene. En ganske almindelig foreteelse ved stenkisterne – f.eks. også kendt fra vejoverførslen i Følle by over Følle bæk. Alle fotos ved VFH sept. 2011.

Litteratur:

Sigrid Bak: Landevejen gennem Rønde. I "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 9, 1989, side 7-24.

Vilfred Friborg Hansen: Følle Mølle. Utrykt manuskript til artikel i Folk og Liv 2011, der vil udkomme i november 2011.

Følle Mølle, artikel andetsteds her i Syddjursportalens oplevelsesguide.

(Skrevet af VFH til Syddjursportalen 30. sept. 2011)